

Наша Слова

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 46 (1197) 12 ЛІСТАПАДА 2014 г.

75 гадоў таму назад сесія Вярхоўнага Савета БССР прыняла закон аб уз'яднанні Заходняй Беларусі з БССР

Пасля 17 верасня 1939 года ўслед за Чырвонай Арміяй у Заходнюю Беларусь для ўсталявання Савецкай улады з усходніх раёнаў было накіравана на партыйную работу 1500, на камсамольскую, савецкую, гаспадарчую - 1200 камуністаў і камсамольцаў, согні супрацоўнікаў НКУС, якія не ведалі мясцовага ўкладу жыцця, звычайў, асаблівасцей мовы, а таму не

карысталіся даверам мясцовага насельніцтва. Ва ўсіх гарадах і паветах былі створаны часовыя кіраванні, у вёсках - сялянскія камітэты з мясцовых актывістаў, прадстаўнікоў Чырвонай Арміі і прысланых з усходніх раёнаў камуністаў і камсамольцаў. Яны стварылі атрады рабочай гвардыі, міліцыі, бралі на ўлік фабрыкі і заводы, устанавілі рабочы кантроль, займаліся забеспячэннем, медыцынскім абслугоўваннем. Сялянскія камітэты дзялілі памешчыцкую зямлю сярод беззямельных і малазямельных сялян, якія атрымалі 431 тыс. га зямлі, ім было перададзена 14 тыс. коней і 33,4 тыс. кароў.

5 кастрычніка 1939 г. Часовая ўправа Беластока звярнулася да ўсіх часовых упраў края з прапановай склікаць сход для вырашэння пытанняў дзяржаўнага ладу. З прадстаўнікоў часовых упраў быў створаны камітэт па арганізацыі выбараў, якія адбыліся 22 кастрычніка 1939 г. З 926 абраных дэпутатаў народнага сходу 563 былі з сялян, 197 - з рабочых, 166 - з інтэлігенцыі і іншых слаёў насельніцтва. Сярод дэпутатаў было: 621 беларус, 127 палякаў, 72 яўрэі, 43 рускія, 53 украінцы і 10 прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей.

28-30 кастрычніка 1939 г. ў Беластоку адбыўся народны сход Заходняй Беларусі. Ён прыняў дэкларацыі аб абвешчэнні Савецкай улады на ўсёй тэрыторыі Заходняй Беларусі, канфіскацыі памешчыцкіх зямель, нацыяналізацыі банкаў і буйной прамысловасці. Сход паставіў прасіць Вярхоўны Савет СССР, Вярхоўны Савет БССР прыняць Заходнюю Беларусь у склад СССР і БССР. Народны сход выбраў паўнамоцную камісію з 66 чалавек для перадачы Вярхоўным Саветам СССР і БССР яго рашэнняў. 2 лістапада 1939 г. сесія Вярхоўнага Савета СССР і 12 лістапада сесія Вярхоўнага Савета БССР прынялі законы аб уключэнні Заходняй Беларусі ў склад СССР і ўз'яднанні яе з БССР.

У лістападзе-снежні 1939 г. адбылася нацыяналізацыя прадпрыемстваў і банкаў. Былі нацыяналізаваны не толькі буйныя і сярэднія прадпрыемствы, але і большая частка дробных, што пярэчыла рашэнням народнага сходу Заходняй Беларусі. Аднаўляліся і рэканструяваліся прадпрыемствы, будаваліся новыя фабрыкі і заводы. Дробныя прадпрыемствы і рамесна-саматужныя майстэрні былі аб'яднаны ў больш буйныя, павялічылася колькасць рабочага класа, паступова ліквідавалася беспрацоўе. К канцу 1940 г. ў заходніх абласцях БССР дзейнічалі 392 прамысловыя прадпрыемствы з колькасцю рабочых больш за 20 чалавек. Аб'ём валавой прадукцыі ў параўнанні з 1938 г. павялічыўся больш чым у 2 разы. Да вайны было створана 1115 калгасаў, якія аб'ядналі 6,7% гаспадарак і 7,8% зямлі. Іх абслугоўвалі 101 МТС, у якіх налічвалася 997 трактараў, 368 сеялак, 193 аўтамашыны. На землях лепшых маёнткаў былі арганізаваны 28 саўгасаў.

У заходніх абласцях была ўведзена савецкая сістэма сацыяльнага забеспячэння, бясплатнае медыцынскае абслугоўванне насельніцтва, адкрыта шмат паліклінік, бальніц, дыспансераў. У 1940/41 наву-

чальным годзе дзейнічала 5958 агульнаадукацыйных школ, з якіх 4500 вялі навучанне на беларускай мове, 5 інстытутаў, 25 сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў. К канцу 1940 г. працавалі 5 драматычных тэатраў, 100 кінатэатраў і 121 кінаўстаноўка, 92 дамы культуры, 220 бібліятэк. Сям'ю беларускіх літаратараў папоўнілі П. Пястрак, М. Танк, В. Таўлай, М. Машара, М. Васілёк, М. Засім і інш. Былі адкрыты абласныя тэатры ў Берасці, Беластоку, Баранавічах, Пінску.

У снежні 1939 г. - студзені 1940 г. быў уведзены новы адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Заходняй Беларусі, створаны Баранавіцкая, Беластоцкая, Берасцейская, Вілейская і Пінская вобласці і раёны (101), а ў лютым-сакавіку 1940 г. - сельсаветы, партыйныя і камсамольскія арганізацыі. Мясцовыя органы ўлады ў заходніх абласцях апынуліся ў рэчышчы сталінскай камандна-адміністрацыйнай сістэмы і сталі яе састаўной часткай. Гэта адбылася на метадах работы і ходзе сацыяльна-эканамічных пераўтварэнняў.

Пераход да калектывізацыі выклікаў супраціўленне часткі заможных сялян. Вялася антыкалгасная агітацыя, былі выпадкі падпаў калгасных будынкаў, асобных тэарыстычных актаў. Але ў цэлым барацьба супраць калгасаў у заходнебеларускай вёсцы не дасягнула значных памераў. У адносінах да кулацтва праводзілася палітыка абмежавання. У красавіку 1941 г. для заходніх абласцей БССР былі ўстаноўлены нормы землекарыстання ў памеры 10, 12, 15 га зямлі ў залежнасці ад мясцовых умоў. У некаторых раёнах органамі НКУС ва ўсходніх раёнах была выселена частка заможных сялян, але ў большасці раёнаў высяленне не праводзілася.

Вікіпедыя.

100 гадоў з дня нараджэння Язэпа Семяжона

Язэп Іванавіч СЕМЯЖОН (16 лістапада 1914, в. Пятровічы Смалявіцкага р-на Менскай вобл. - 16 жніўня 1990) - перакладчык і паэт.

Нарадзіўся ў сям'і лесніка. Пасля заканчэння Смілавіцкай сярэдняй школы (1930) працаваў у калгасе рахункаводам, вучыўся на драматычных курсах у Менску. У 1932-1934 - акцёр БДТ-3. Скончыў факультэт замежных моў Менскага педагагічнага інстытута (1938). У 1938-1940 служыў у Чырвонай Арміі, удзельнічаў у паходзе ў Заходнюю Беларусь, у савецка-фінскай вайне. Настаўнічаў у роднай вёсцы. У 1941-1945 удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне. У 1942-1953 - ваенны перакладчык. Дэмабілізаваўся ў 1959. Выкладаў замежныя мовы ў Менскім суворавіцкім вучылішчы (1953-1960), у БДУ (1961-1975), адначасова працаваў у рэдакцыі часопіса "Беларусь" (1962-1967). Сябар Саюза пісьменнікаў СССР (з 1954).

Дэбютаваў вершамі ў

1931. Перакладамі пачаў займацца з 1938. Перакладаў з англійскай, французскай, нямецкай, італьянскай, польскай, чэшскай, славацкай, рускай, літоўскай і іншых моў. У яго перакладзе выйшлі "Кароль Лір" У. Шэкспіра ("Трагедыя", 1954), кніжка паэзіі Дж. Радары "Неапаль без сонца" (1955), Р. Бёрнса "Шатландская слава" (1957) і "Вам слова, Джон Ячмень" (1983), раман М. Твэна "Жанна д'Арк" (з Н. Цімафеевай, 1961), зборнік класічнай і сучаснай паэзіі В'етнама "Апалены лотас" (1968), паэма беларускага паэта-лацініста М. Гусоўскага "Песня пра зубра" (1973), кніга выбраных перакладаў паэзіі "Сем цудаў свету" (1977), раман Г. Ота "Пара ў дарогу, буслы!" (з У. Чапегам, 1982), паэма А. Міцкевіча "Пан Тадэвуш" (1985), зборнік Дж. Байрана "Лірыка" (1989), камедыя У. Шэкспіра "Дванаццатая ноч, альбо Чаго жадаеце",

"Утаймаванне наравістай" (зборнік У. Шэкспіра "Тры камедыі", 1989). Выступаў з артыкуламі па пытаннях мастацкага перакладу.

Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, Айчыннай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, польскім ордэнам Залатоў Зоркі Заслугі і медалямі.

Вікіпедыя.

Мітынг у Лошыцы

9 лістапада ў Лошыцкім парку ў Менску прайшоў мітынг. Акцыя была прымеркаваная да дня памяці продкаў "Дзяды" і традыцыйна арганізавалася Кансерватыўна-Хрысціянскай партыяй - БНФ. Шэсце ад Палаца культуры "Лошыцкі" да Лошыцкага яра і мітынг каля памятнага знака былі дазволены гарадскімі ўладамі. У акцыі ўзялі ўдзел каля пяцідзiesiąці чалавек.

Паводле звестак гісторыкаў, у 1930-х гадах у Лошы-

цкім яры знаходзілася гэтак званая "Белая дача" - месца размяшчэння спецкаманды НКУС, куды дастаўлялі арыштаных ахвяраў сталінскіх рэпрэсій. Тут жа іх расстрэльвалі.

Выступаючы на мітынгу каля Лошыцкага яра ў Менску, намеснік старшыні Кансерватыўна-Хрысціянскай партыі - БНФ Юрась Беленькі заклікаў грамадзян Беларусі карыстацца беларускай мовай. "Сёння знаходзімся ў стане

акупацыйнай вайны з Расіяй. Толькі наша беларуская мова можа паставіць заслон гэтай агрэсіі", - лічыць палітык. "Размаўляючы па-руску, ты пасіўна нішчыш беларусаў", - дадаў Беленькі, падкрэсліўшы пры гэтым, што беларусы "выжывуць, нягледзячы ні на што".

Мітынг працягваўся каля паўгадзіны. На ім выступілі прадстаўнікі КХП-БНФ, - паведамляе БелаПАН.

Фота Радзё Свабода.

ISSN 2073-7033

Матэрыялы XII з'езду ТБМ імя Ф. Скарыны

Спіс асоб, абраных у склад Рэспубліканскай Рады ТБМ на XII справаздачна-выбарчым з'ездзе ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" 02.11.2014 г.

1. Бандарэнка Зінаіда, г. Менск	29. Курьльчык Мікалай, г. Салігорск
2. Акулін Эдуард, г. Менск	30. Мальдзіс Адам, г. Менск
3. Анісім Алена, г. Менск	31. Марачкін Аляксей, г. Менск
4. Арлоў Уладзімір, г. Менск	32. Мех Аляксандр, г. Кобрын
5. Бабіч Юрый, г. Віцебск	33. Мухіна Леанарда, г. Менск
6. Багданкевіч Святлана, г. Менск	34. Навумчык Іосіф, г. Віцебск
7. Баравік Марыя, м. Падсвілле, Глыбоцкі р.	35. Нагорны Юрый, г. Барань, Аршанскі р.
8. Бароўскі Анаголь, г. Гомель	36. Пяткевіч Аляксей, г. Гародня
9. Бародзіч Сямён, п. Дараганова, Асіповіц, р.	37. Раманцэвіч Валянціна, г. Менск
10. Буднік Іван, г. Гародня	38. Родзік Анатоль, г. Віцебск
11. Давідовіч Аляксандр, г. Менск	39. Рымша Аляксей, г. Наваполацк
12. Булавацкі Міхась, г. Магілёў	40. Сабалеўскі Аляксей, г. Магілёў
13. Вінаградаў Зміцер, г. Мядзель	41. Савіцкі Мікалай, г. Менск
14. Вярцінскі Анатоль, г. Менск	42. Сакалова Алена, п. Віцьба, Віцебскі р.
15. Вячорка Вінцук, г. Менск	43. Санько Зміцер, г. Менск
16. Гарэцкі Радзім, г. Менск	44. Сляпцоў Леанід, г. Гомель
17. Гілевіч Ніл, г. Менск	45. Стэпановіч Язэп, г. Менск
18. Дзіцэвіч Людміла, г. Менск	46. Суднік Станіслаў, г. Ліда
19. Дзьячкоў Алег, г. Магілёў	47. Тарасова Святлана, г. Гародня
20. Завальнюк Уладзіслаў, г. Менск	48. Таўгень Людвіка, г. Валожын
21. Запрудскі Сяргей, г. Менск	49. Трусаў Алег, г. Менск
22. Зуёнак Васіль, г. Менск	50. Трубацкая Тацяна, г. Заслаўе
23. Камбалава Анжаліка, г. Баранавічы	51. Тушынскі Дзяніс, г. Менск
24. Каласоўскі Юрась, г. Магілёў	52. Цыхун Генадзь, г. Менск
25. Колас Уладзімір, г. Менск	53. Чарняк Сяргей, г. Ліда
26. Крой Аляксандр, г. Гародня	54. Чэчат Аляксей, г. Менск
27. Крук Валянціна, г. Полацк	55. Шыдлоўская Ніна, г. Менск
28. Кручкоў Сяргей, г. Менск	

Спіс асоб, абраных у склад Рэвізійнай камісіі ТБМ на XII справаздачна-выбарчым з'ездзе ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" 02.11.2014 г.

1. Бамбіза Мікола Рыгоравіч	4. Канкаловіч Вера Генадзеўна,
2. Качаноўская Наталля Георгіеўна	старшыня камісіі
3. Лавіцкі Мікалай Емельянавіч	5. Мускі Барыс Георгіевіч

Новы склад Сакратарыяту ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны", зацверджаны Радай ТБМ 02.11.2014 г.

1. Акулін Эдуард Аляксандравіч	7. Кручкоў Сяргей Мікалаевіч
2. Анісім Алена Мікалаеўна	8. Стэпановіч Язэп Міхайлавіч
3. Багданкевіч Святлана Мікалаеўна	9. Трусаў Алег Анатольевіч
4. Бажок Юлія	10. Тушынскі Дзяніс Міхайлавіч
5. Давідовіч Аляксандр Анатольевіч	11. Фадзеева Тацяна Мікалаеўна
6. Кошчанка Уладзімір Аляксандравіч	12. Чэчат Аляксей Віктаравіч

3-ці выпуск "Летапісу ТБМ"

На XII з'ездзе ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" быў прадстаўлены "Летапіс дзейнасці Грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны". 2009 - 2014", укладальнік Святлана Багданкевіч. Гэта фактычна 3-е выданне "Летапісу ТБМ". Першая спроба такога выдання была зроблена да 15-годдзя Таварыства. Другое выданне выйшла да 20-годдзя ТБМ. У сёлетнім выданні было вырашана не паўтараць дастаткова поўнае 2-е выданне, а сканцэнтравана на дзейнасці ТБМ у наступныя пасля 20-годдзя пяць гадоў, тым больш, што тэрмін у пяць гадоў можна паказаць больш поўна і аб'ектыўна. У перспектыве так і плануецца выдаваць летапісы кожныя пяць гадоў, каб паспрабаваць выдаць "Поўны летапіс ТБМ" за 50 гадоў, а можа, і "Энцыклапедыю ТБМ". ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" - адзіная арганізацыя новага часу, якая працягвае добрыя традыцыі летапісання. Іншыя беларускія рухі і партыі на такое проста не здольныя, ды і пісаць ім няма асабліва пра што.

Наш кар.

Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь
220116, горад Мінск, вул. К. Маркса, 32

Грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны"
220034, горад Мінск, вул. Румянцава, 13

ЗВАРОТ

аб узбуджэнні вытворчасці па справе аб выдаленні ў нарматыўных прававых актах прабелаў, выключэнні ў іх калізій і прававой нявызначанасці

1. 4 снежня 2003 г. Канстытуцыйным Судом Рэспублікі Беларусь (далей - Канстытуцыйны Суд) у выніку разгляду зваротаў Грамадскага аб'яднання "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" (далей - Таварыства беларускай мовы) было прынята рашэнне № П-91/2003 "Аб выкарыстанні беларускай і рускай моў у сферы абслугоўвання, абароту банкаўскіх пластыкавых карт і ў сістэме дзяржаўнага сацыяльнага страхавання", якім канстатавана, што пры фармальна-юрыдычным раўнапраўі дзяржаўных моў на практыцы баланс іх выкарыстання не вытрымліваецца, маюцца прыклады пераважнага выкарыстання рускай мовы. У сувязі з гэтым Канстытуцыйным Судом было прапанавана разгледзець пытанне аб унясенні ў Закон Рэспублікі Беларусь "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" (далей - Закон "Аб мовах") і іншыя акты заканадаўства зменаў і дапаўненняў, якія б забяспечылі фактычную роўнасць дзяржаўных моў. Як вынікае з адказу Канстытуцыйнага Суда ад 17 траўня 2012 г. на зварот Таварыства беларускай мовы, згаданае рашэнне было ўнесена ў Палагу прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь 5 снежня 2003 г.

Аднак мы вымушаны канстатаваць, што на працягу больш чым дзесяці год змены, накіраваныя на забеспячэнне фактычнай роўнасці дзяржаўных моў, у Закон "Аб мовах" унесены не былі.

2. 17 красавіка 2014 г. уступіў у сілу Закон Рэспублікі Беларусь "Аб канстытуцыйным судаводстве", паводле якога Канстытуцыйны Суд надзелены кампетэнцыяй разглядаць справы аб выдаленні ў нарматыўных прававых актах прабелаў, выключэнні ў іх калізій і прававой нявызначанасці (глава 24). Права адпаведнага звароту нададзена, у тым ліку, арганізацыям і грамадзянам.

У сувязі з гэтым Таварыства беларускай мовы чарговы раз звяртае ўвагу Канстытуцыйнага Суда на неабходнасць удасканалення Закона "Аб мовах" і іншых нарматыўных прававых актаў, якія пакліканы забяспечыць усебаковае развіццё і функцыянаванне беларускай мовы ва ўсіх сферах грамадскага жыцця.

3. У дзейнай рэдакцыі Закона "Аб мовах", калі гаворка ідзе пра мову ў той ці іншай сферы грамадскага жыцця, спрэс выкарыстоўваецца злучнік "або" ("і (або)", "ці" - "беларуская і (або) руская мовы", "на беларускай або рускай мове", "на беларускай ці рускай мове").

Адначасова Закон "Аб мовах" не змяшчае прававых механізмаў, якія забяспечвалі б неабходны баланс у выкарыстанні дзвюх дзяржаўных моў на практыцы, пра што ішла гаворка ў згаданым вышэй рашэнні Канстытуцыйнага Суда.

У гэтым бачыцца прабел заканадаўчага рэгулявання, які прыводзіць да безальтэрнатыўнага выкарыстання рускай мовы ў большасці сфер дзяржаўнай дзейнасці і грамадскага жыцця. Законам такім чынам закладзена падстава для дыскрымінацыйнага падыходу ў выкарыстанні беларускай мовы, што пацвярджаецца шматлікімі прыкладамі.

4. Так, арт. 7 Закона "Аб мовах" прадугледжана, што акты дзяржаўных органаў Рэспублікі Беларусь прымаюцца і публікуюцца на беларускай і (або) рускай мовах. У выніку абсалютная большасць нарматыўных прававых актаў у нашай краіне прымаецца і публікуецца на рускай мове, а афіцыйныя пераклады іх на беларускую мову адсутнічаюць.

Як вынік, беларускамоўныя грамадзяне, роўна як і суды, вымушаны самастойна перакладаць тэксты нарматыўных актаў, на якія яны спасылваюцца ў сваіх тлумачэннях альбо рашэннях. Такая сітуацыя не можа лічыцца нармальнай у прававой дзяржаве, яна сведчыць аб наяўнасці абмежаванняў у выкарыстанні беларускай мовы і парушэнні прынцыпа роўнасці, дэклараванага арт. 22 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Мы разглядаем як здзек з нацыянальнай мовы спасылкі дзяржаўных органаў, у тым ліку асобных дэпутатаў Парламенту і чыноўнікаў Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, на наяўнасць у эталонным банку дадзеных прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь з інфармацыйна-пошукавай сістэмай "Эталон" магчымасці перакладу тэкстаў нарматыўных актаў з рускай на беларускую мову, паколькі гэты пераклад з'яўляецца тэхнічным і неафіцыйным.

Ліквідацыя прабелаў у заканадаўчым рэгуляванні гэтай сферы грамадскіх адносін бачыцца ў неабходнасці зрабіць абавязковым прыняцце і апублікаванне нарматыўных прававых актаў на беларускай мове.

5. Замацаваная на заканадаўчым узроўні альтэрнатыўнасць выкарыстання толькі адной з дзяржаўных моў прыводзіць да дыскрымінацыі ў адносінах да беларускай мовы і ў іншых сферах. У прыватнасці, асабліва занепакоенасць выклікае сфера адукацыі.

Асобна лічым неабходным таксама падтрымаць прапанову былога старшыні Канстытуцыйнага Суда Р.А. Васілевіча аб замацаванні права на выбар мовы грамадзянскага працэсу за пазоўнікам, выказаную ім у Навукова-практычным каментары да Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Аналагічны выбар павінен належаць таксама абвінавачанаму ў крымінальным працэсе і асобе, у адносінах да якой вядзецца адміністрацыйны працэс, у адміністрацыйным працэсе.

6. Кіраўнік дзяржавы А.Р. Лукашэнка ў сваім пасланні да беларускага народа і Нацыянальнага сходу 22 красавіка 2014 г. недвухсэнсоўна адзначыў, што без беларускай мовы мы перастанем быць нацыяй.

Ад імя Палагі Прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Рэспублікі Беларусь Таварыства беларускай мовы паведамлялася, што і дэпутаты лічаць змены ў Закон "Аб мовах", накіраваныя на забеспячэнне абавязковага ўжывання ва ўсіх сферах дзяржаўнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага жыцця адначасова беларускай і рускай моў, неабходнымі і карыснымі (копія ліста адпаведнага зместу ад 23 лістапада 2012 г. прыкладаецца).

7. На падставе ўсяго вышэйзгаданага Таварыства беларускай мовы заклікае таксама і Канстытуцыйны Суд быць паслядоўным у сваім адстойванні прынцыпу вяршэнства права і з улікам арт. 158-160 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб канстытуцыйным судаводстве" просіць:

1) узбудзіць паводле дадзенага звароту вытворчасць па справе аб выдаленні ў нарматыўных прававых актах прабелаў, выключэнні ў іх калізій і прававой нявызначанасці;

2) прыцягнуць Таварыства беларускай мовы да ўдзелу ў судовым пасяджэнні;

3) прыняць рашэнне, у якім сфармуляваць Нацыянальнаму Сходу Рэспублікі Беларусь прапанову аб неабходнасці выдалення з Закона "Аб мовах" і іншых Законаў Рэспублікі Беларусь прабелаў, звязаных з альтэрнатыўнасцю выкарыстання толькі адной дзяржаўнай мовы ў розных сферах грамадскага жыцця.

Прынята на XII з'ездзе ТБМ 2 лістапада 2014 г.

СПРАВАЗДАЧА

рэдактара газеты “Наша слова” Станіслава Судніка XII з’езду ТБМ

У перыяд паміж XI і XII з’ездамі газета “Наша слова” выходзіла штотыднёва, накладам 2000 асобнікаў, аб’ёмам 8 палос. Фармат А-3. Адзін колер. Мы вытрымалі ўсе тры гады стабільны аб’ём і наклад. Ні адзін нумар за гэтыя тры гады не быў затрыманы ні на адзін дзень.

Выхад газеты арганізуюцца і фінансуюцца Установай інфармацыі “Выдавецкі дом ТБМ”, якая знаходзіцца па адрасу: 231293, Гарадзенская вобл., Лідскі р-н, в. Даліна. З нагоды такога свайго размяшчэння УІ “Выдавецкі дом ТБМ” працягвала ўваходзіць у Асацыяцыю выдаўцоў рэгіянальнай прэсы “Аб’яднаня МасМеды”.

Ніякіх заўваг да газеты з боку ўладаў не было.

Пастаянна існавала адна праблема - праблема фінансавання.

І я хацеў бы пачаць даклад з выказання падзякі старшынні ТБМ Алегу Трусову, які пастаянна зайходзіў сродкі для падтрымкі газеты, хачу падзякаваць Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі за рэгулярную фінансавую падтрымку. Таксама я хачу выказаць падзяку ўсім ахвярадаўцам, якія сваімі не лішнімі тысячамі падрымлівалі ТБМ і газету, і ўсім аўтарам, якія пішуць у газету без усякіх ганарараў. Тут асабліва хацеў бы падзякаваць нашым няштатным, але пастаянным і нястомным карэспандэнтам па Менску Эле Олінай і Аляксею Шалахоўскаму, прафесару Паўлу Сцяцко з Гародні, Леаніду Лычу і Уладзіміру Содало з Менска ды іншым аўтарам, а таксама Міхасю Угрынскому з Баранавіч, які апошні год піша надзвычай актыўна. Вельмі актыўна пісаў у газету прафесар Іван Лепешаў, але, як вы ўсе ведаеце, яго ўжо няма з намі.

На працягу трох гадоў газета друкавала самыя розныя матэрыялы. Асабліва шмат увагі ўдзялялася перапісцы кіраўніцтва ТБМ з рознымі ўладнымі структурамі, а таксама юбілейным датам найвыбітнейшых дзеячоў нашай гісторыі і сучаснасці. Усе тры гады мы пачыналі з друку гістарычнага календара, складаць які дапамагаў Сымон Барыс і народнага календара, які рыхтаваў Аляксей Лозка.

Газета супрацоўнічала з самымі рознымі дзяржаўнымі і недзяржаўнымі структурамі.

Асабліва цесна мы супрацоўнічалі як ні дзіўна з Прэзідэнцкай бібліятэкай Рэспублікі Беларусь, якая актыўна размяшчае ў нас свае матэрыялы. Мы друкуем матэрыялы з менскіх устаноў культуры, а таксама, што лагічна, мы цесна супрацоўнічаем з Лідскім райвыканкамам і многімі структурамі падраздзяленнямі ідэалогіі і культуры: Лідская цэнтральная раённая бібліятэка імя Янкі Купалы, метадычны кабінет, Лідскі музей

Мы друкавалі планы дзейнасці ТБМ, справаздачы кіраўніцтва, справаздачы кіраўнікоў рэгіянальных арганізацый, інфармацыю пра ўсебеларускія акцыі, напрыклад: агульнанацыянальная дыктоўка, беларускае піціборства, конкурс “Беларускі настаўнік года”, асвятлялі дзейнасць арганізацый з усяй краіны (Віцебск, Полацк, Наваполацк, Магілёў, Дварэц, Баранавічы, Слонім, Пружаны, Гародня і інш.) і замежжа (Вільня, Прыбайкалле, Севастопаль, Беласточчына) і г.д. У 2013 годзе - годзе 150-х угодкаў паўстання пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага газета надрукавала 91 матэрыял пра паўстанне, была асноўным прапагандыстам ідэй паўстання. Мы рэгулярна асвятлялі 500-годдзе бітвы пад Воршай.

Мы штоквартальна друкуем вынікі падпіскі па раёнах, і ўсе бачаць, які стан з падпіскай. На працягу гэтых гадоў мы стаялі на ўзроўні 900 асобнікаў, зрэдку заходзячы за 1000. Мы трымалі ўвесь час нізкую цану, каб газета была больш даступнай. На сёння падпіска складае 1200 асобнікаў, але ў гэтай лічбе 318 газет - гэта газеты, падпісаныя на школы Беларусі падчас акцыі “Бліжэй да чытача”.

Газета прадаецца ў шапіках “Саюздруку” ўсіх раёнаў Гарадзенскай вобласці, за што дзякуй цвёрдай пазіцыі Гарадзенскага аблвыканкама. Газета прадаецца ў Берасці, Пінску і Баранавічах, а таксама ў Віцебску. З-за нязручнасці арганізацыі продажы і малага попыту мы пасля году працы сышлі з Полацка, але ў тры разы павялічылі колькасць газет, якія падаём у Віцебск. Пасля паўгода працы з-за нізкага попыту спынілі продажы ў Лідскім музеі.

Мы працягваем прадаваць электронную версію “Нашага слова” на сайце belkiosk.by. Праўда, з кожнага нумара там прадаецца некалькі асобнікаў.

Пры пастаянных фінансавых праблемах на працягу гэтых трох гадоў не раз паўставала пытанне пра існаванне газеты. Акрамя пошуку сродкаў рэдакцыя прыняла меры на той выпадак, калі выходзіць

на паперы стане немагчымым. Было вырашана захаваць газету хаця б у электронным выглядзе. Для гэтага быў патрэбны ўласны сайт.

У канцы 2010 года на нас выйшаў партал “Інтэрнэт-сталаца”, які выдзеліў нам бясплатна старонку аб’ёмам у 1 Мбайт, перадаў пароль. На сайце nashaslova.mns.by выстаўляліся ў рэжыме Word апошнія нумары “Нашага слова”.

Усе нумары выстаўляюцца на лідскім сайце pawet.net. Гэты ж сайт вядзе выстаўленне ўсяго захаванага архіву “Нашага слова” з 2005 года. Больш раннія нумары не захаваны ў электронным выглядзе. У кампутарах тых часоў элементарна не хапала памяці.

Амаль што поўны архіў “Нашага слова” створаны на сайце kamunikat.org. Там выстаўляюцца версіі PDF газеты.

Пасля таго, як запрацаваў паўнаважны, сучасны сайт ТБМ tbm-mova.by, пачалося выстаўленне “Нашага слова” на гэтым сайце. Але справа доўга не ішла, і толькі некалькі апошніх месяцаў на партале пачалі рэгулярна ставіцца версіі PDF газеты “Наша слова”.

Але ўсё гэта не да канца вырашала праблему. З 1 жніўня 2014 года запрацаваў сайт газеты “Наша слова” nashaslova.by, створаны ў рамках акцыі “Бліжэй да чытача”. Гэты сайт, хоць даволі просты, але цалкам кантралюецца рэдакцыяй. Тут выстаўляецца газета ў рэжыме PDF і Word. Асобна выстаўляюцца найбольш важныя артыкулы, ствараецца архіў газеты. Тут жа выстаўляецца і часопіс “Лідскі летапісец”. Тым не менш, мы пакуль утрымоўваем і старонку nashaslova.mns.by.

Такім чынам даступнасць газеты “Наша слова” ў лічбавым варыянце дастаткова высокая. На гэтых сайтах газету можна спамаваць бясплатна, таму каб не падрываць продажы, новыя нумары газеты выстаўляюцца з тыднёвай затрымкай.

Арганізаваць продаж электронных версій са свайго сайту так, як гэта зроблена на сайце belkiosk.by, пакуль праблематычна, узнікае вялікая электронная бухгалтэрыя, якую мае сэнс арганізоўваць толькі пры масавых продажы, а іх не прадбачыцца.

Газета ўключана ў падпісны каталог на 2015 год. Справа за сябрамі ТБМ. Будзе падпіска, будзе газета запатрабавана - праблем будзе менш. Не будзе падпіскі - паўстане пытанне, ці патрэбна газета зусім?

Мне адказ ясны - газета патрэбна, але адказ ясны, мабыць, не для ўсіх, бо чаму тады з 6000 сяброў ТБМ ніяк не набіраецца хоць 1000 падпісчыкаў?

Рэдактар газеты
“Наша слова”
С. Суднік.

Памяці калегі і таварыша

1 лістапада на 87-м годзе жыцця памёр вядомы пісьменнік і мовазнавец, член Саюза пісьменнікаў Беларусі з 1975 года **Георгій Фёдаравіч Юрчанка**. Нарадзіўся ён 31 студзеня 1928 года ў вёсцы Кудрычы Мсціслаўскага раёна ў сялянскай сям’і. Бацька будучага пісьменніка быў удзельнікам Першай Сусветнай, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Гэта паспрыяла таму, што Георгій Фёдаравіч шмат увагі надаваў гісторыі свайго роднага раёна, яго адметным людзям, абаронцам Айчыны.

Пасля заканчэння ў 1949 г. Мсціслаўскай СШ Юрчанка паступіў у Магілёўскі настаўніцкі інстытут. З 1951 г. працаваў настаўнікам на Гродзеншчыне, выкладаў беларускую мову і літаратуру ў школах Дзягалаўскага і Воранаўскага раёнаў. Душа прагла новых ведаў, і малады настаўнік паступае на завочнае аддзяленне філалагічнага факультэта Гродзенскага педагогічнага інстытута. Скончыўшы гэтую навучальную ўстанову, будучы пісьменнік і мовазнавец паступіў у аспірантуру Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР. З 1961 па 1988

працаваў рэдактарам, загадчыкам рэдакцыі літаратуры і мастацтва, пазней рэдакцыі філалогіі выдавецтва “Навука і тэхніка”. Меў дзяржаўныя ўзнагароды.

Першы верш напісаў яшчэ ў 1940 г., але друкавацца пачаў толькі ў 1959-м. Пазней пачаў выступаць у рэдкіх для беларускай літаратуры жанрах пародыі і эпіграмы, дасягнуў у гэтай галіне поспехаў. Яго пародыі на многіх паэтаў, празаікаў, літаратуразнаўцаў - гэта класіка. Аўтар здолеў пранікнуць у спецыфіку ідэйна - творчай манеры, выявіць адметнасці стылю, у сяброўска-гумарыстычнай фрэзедліва-саркастычнай форме раскрыць, “агаліць” сутнасць твора. Яго кнігі пародыі і эпіграм “Распрэжаны пегас”, “Вярхом на вожыку”, “Немеладычныя мелодыі”, “Парнаскія ўхабы”, “У натхнёнай паграбеньцы”, “Негабляваная пегасня” ды іншыя сталі настольнымі ў шматлікіх прыхільнікаў да сціпнага беларускага слова, у многіх яго паслядоўнікаў і вучняў.

Шмат Георгій Юрчанка зрабіў і як мовазнавец, нястомны збіральнік народнай лексікі і фразеа-

логіі. Вялікае моўнае багацце абагульнена ў кнігах “Дыялектны слоўнік. 3 гаворак Мсціслаўшчыны”, “Народная сінаніміка”, “І коціца і валіцца”, “І сячэ і паліць”, “Слова за словам”, “Народнае вытворнае слова” ў 3-х тамах, “Сучаснае народнае слова” і г. д.

Актыўна выступаў з артыкуламі, рэцэнзіямі на творы сучасных беларускіх пісьменнікаў. Прымаў удзел у грамадскім жыцці таварыства саюза.

Уважлівы, інтэлігентны, сціплы, працавіты і шчыры, Георгій Юрчанка быў сапраўдным патрыётам, грамадзянінам, руплівым сынам свайго народа, любай яго сэрцу Беларусі. Такім і застаецца ў нашай светлай і ўдзячнай памяці.

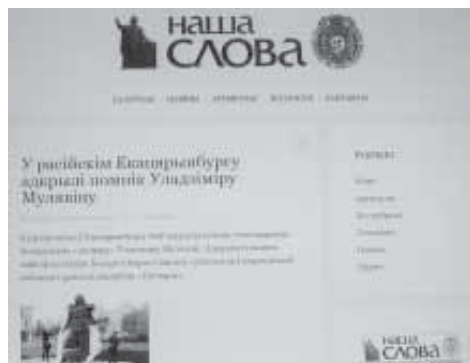
Прэзідыум Саюза
пісьменнікаў Беларусі.

Беражы лес

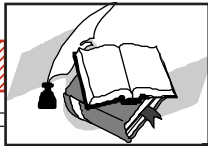
- ЧЫТАЙ КНІГІ НА KAMUNIKAT.ORG

• 17 000 КНІГАЎ, ГАЗЭТАЎ І ЧАСОПІСАЎ • РАЗМОВЫ ПРА КУЛЬТУРУ
 • ЛІТАРАТУРНЫЯ РАДЫПЕРАДАЧЫ • НАВІНКІ ВЫДАВЕЦКАГА РЫНКУ

Беларуская Інтэрнэт-Бібліятэка

nashaslova.by

Святар народнай царквы

Уявіце сабе: чалавецтва дажыло да XXII стагоддзя. І як бы неверагодна гэта не было для малавераў, а тым болей, для ворагаў нашага нацыянальнага Адраджэння - няма на мапе Рэспублікі Беларусь, а ёсць Рэспубліка Вялікалітва, якая разам з Літоўскаю Рэспублікай, Украінаю, Пскоўскаю Руссю, Наўгародскаю Руссю, Швецыяй, Фінляндыяй уваходзіць у магутную Балта-Чарнаморскую Асацыяцыю. Што тады застанецца у памяці людзей пра нас - сучасных беларусаў? Як яны будуць адзначаць нашу цяперашнюю рэчаіснасць?

шкіджае арганізоўваць дзейнасць суполкі на беларускай мове і з хрысціянскіх пазіцыяў выказаць аб'ектыўныя інтэлектуальныя беларускага (літоўскага) народа. Ён не баіцца адгукання на вострыя выклікі часу - палітычныя, сацыяльныя, экалагічныя. Айцец Леанід удзельнічае ў розных грамадскіх акцыях: ушанаванне памяці ахвяраў камуністычнага рэжыму ў Курапатах, Катыві, Касуце, Вілейцы, у Трасцянец, на Жальбінах па Чэрвеньскай шашы смерці ў Менскай вобласці, Расціслава Лапіцкага, расстралянага ля вёскі Красны Беражок Вілейскага раёна ў

еща форумам прыхільнікаў і ўдзельнікаў праграмы Еўразвязу "Усходняе Партнёрства", на канферэнцыях, прысвечаных памяці выдатных прадстаўнікоў Літвы-Беларусі, перакладу Бібліі на беларускую мову, абароны правоў хрысціянскіх суполак і міжканфесійнага супрацоўніцтва, экалагічных праблем і інш.

Айцец Леанід - нястомны даследчык-краязнавец, гісторык, генеолаг, кнігалюб, журналіст, калекцыянер і музейшчык, філолаг-анамат і абаронца беларускай мовы - за яе сапраўднае адраджэнне, за яе чысціню. Ён аўтар шэрагу ар-

Канешне, адсеецца выпадковае, неістотнае, і застаецца галоўнае. І сярод галоўнага - існаванне ідэі справядливай незалежнасці, яшчэ з часоў Вялікага Княства Літоўскага, літоўскай (цяпер беларускай) праваслаўнай царквы - існаванне ў памяці сучаснікаў, праваслаўных беларусаў, а таксама у выглядзе менскай аўтакефальнай праваслаўнай суполкі святое Афрасінні Полацкай, арганізатарам і лідарам якой з'яўляецца айцец Леанід Акаловіч.

Дзякуй Богу, менская аўтакефальная суполка існуе больш за пятнаццаць год - і ўжо гэты факт ёсць добрай адзнакай дзейнасці айца Леаніда і наступствам яго актыўнай жыццёвай пазіцыі, яго перакананняў, далёкіх ад перакананняў прамаскоўскіх святароў. Менавіта таму нішто і нішто не пера-

1951 годзе за негвалтоўны супраціў камуністычнай уладзе, пісьменніка Васіля Быкава, іншых адметных асобаў, патрыятаў Літвы-Беларусі. У верасні 2014 года ён удзельнічаў ва ўшанаванні подзвігу нашых дзядоў-ліцвінаў, перамогішых 500 год таму пад Воршаю колькасна пераважаўшых агрэсараў.

Актыўная грамадзянская дзейнасць айца Леаніда ішчырае праяўленне пазіцыі лідара народнай аўтакефальнай праваслаўнай царквы на Бацькаўшчыне, царквы, якая будзе сваю дзейнасць на паставе нацыянальных пріярытэтаў: праўда, незалежнасць Айчыны, спадчына ВКЛ. Ягоная дзейнасць мае розныя кірункі. Ён годна прадстаўляе і прапагандуе пазіцыю БАПЦ і сярод удзельнікаў Нацыянальнай Платформы, якая з'яўля-

тыкулаў пра нашых нацыянальных змагароў, выдатных таленавітых асоб Літвы-Беларусі.

Айцец Леанід спрычыніўся таксама да дзейнасці менскага культурна-асветніцкага клуба "Спадчына" і народнага гістарычна-краязнаўчага аб'яднання "Прылуцкая спадчына" у Прылуках Менскага раёна і стварэння музея ў Прылуках.

Святарская дзейнасць айца Леаніда адзначана абраннем яго чальцом рады БАПЦ. А ўлетку 2012 года ён удзельнічаў у Саборы БАПЦ у Нью-Ёрку, дзе прымаўся істотныя арганізацыйныя рашэнні. Там, на Саборы БАПЦ айцец Леанід стаў протаіярэем БАПЦ.

Не будзем пакуль падводзіць вынікі. Пажадаем айцу Леаніду здзяйснення ягоных мараў яшчэ пры ягоным жыцці - перамогі ідэі аўтакефаліі сярод праваслаўных грамадзян і аднаўлення сапраўднай незалежнасці Рэспублікі Беларусь пад бел-чырвона-белым сцягам.

Жыве Беларусь-Літва!

Мікола Бамбіза.

На здымках: 1.

Выступ Л. Акаловіча на канферэнцыі, прысвечанай 500-годдзю Аршанскай бітвы. 11.03.2014. 2. Святар БАПЦ Леанід Акаловіч у акружэнні "касманаўтаў" Паўлічэнкі ў час спробы шэсця на Акрэсціна 25 сакавіка 2006 г.

На 25 лістапада прызначана прадстаўленне праекту Маніфеста ў абарону незалежнасці Беларусі

На 25 лістапада запланавана правядзенне круглага стала, удзельнікі якога пазнаёмяць журналістаў з праектам Маніфеста ў абарону незалежнасці Беларусі - галоўнага дакумента Усебеларускага кангрэсу за незалежнасць. Як паведамляе газета "Новы час", такое рашэнне было прынятае 7 лістапада ў Менску на чарговым паседжанні аргкамітэта па падрыхтоўцы і правядзенні кангрэсу.

Як зазначыў доктар юрыдычных навук Міхаіл Пастухоў, праект Маніфеста будзе прадстаўлены ў СМІ на грамадскае абмеркаванне, пасля якога мае адбыцца зацвярджэнне гэтага дакумента ўдзельнікамі кангрэсу. Прычым, маніфест павінен быць адкрытым для падпісання і пасля правядзення кангрэсу, лічыць навуковец.

На ягонае меркаванне, дакумент павінен адлюстравваць занепакоенасць грамадства тымі пагрозамі незалежнасці краіны, што нясуць дамо-

вы аб Еўразійскім эканамічным саюзе і расейскіх вайсковых базах на тэрыторыі Беларусі, гандаль зямлёю, прадпрыемствамі, матчынай мовай і ўсімі тымі нацыянальнымі каштоўнасцямі, якімі можа ганарыцца беларускі народ.

Затым Міхаіл Пастухоў заявіў аб уступленні ў ТБМ, бо лічыць неабходным падтрымаць беларускую мову ў цяжкую для яе і Бацькаўшчыны гадзіну.

На паседжанні адзначалася, што галоўная небяспека для незалежнасці Беларусі не столькі ў расійскай агрэсіі супраць Украіны, колькі ў той частцы беларускага грамадства, якая абьякавае да лёсу краіны.

Сябры аргкамітэта прыйшлі да высновы, што Маніфест павінен акрэсліць неабходныя захады па забеспячэнні развіцця Бацькаўшчыны, як сапраўды незалежнай дзяржавы дзеля таго, каб чалавек, яго правы, свабоды і гарантыі іх рэалізацыі сталі насамрэч най-

вышэйшымі каштоўнасцямі.

Нагадаем, што 30 жніўня быў створаны аргкамітэт па падрыхтоўцы і скліканні Усебеларускага кангрэсу за незалежнасць, які мае адбыцца ў краіне ў снежні 2014 г. - сакавіку 2015 г. Вызначана квота вылучэння прадстаўнікоў на кангрэс - ад 1 да 5 чалавек ад кожнага з 117 раёнаў Беларусі ў залежнасці ад колькасці жыхароў і актыўнасці грамадзяна, якія выступаюць за незалежнасць краіны. Парадак вылучэння прадстаўнікоў на кангрэс залежыць ад вольнага выбару саміх грамадскіх актывістаў: у адным раёне гэта можа быць сход грамадзян, а ў другім - сход сяброў грамадскай арганізацыі, якая падтрымала ідэю правядзення кангрэсу.

Свае прапановы і ўвагі наконт правядзення кангрэсу ахвочыя могуць даслаць на адрас электроннай пошты niezalezнас@gmail.com.

Наш кар.

Калі ёсць неабыякавыя людзі

У нумары 44 (1195) газеты "Наша слова" паведамляла пра гаротны стан старых Койданаўскіх могілак наогул і вялікага мармуровага помніка па Юзафу Абламовічу, доктару медыцыны Віленскага ўніверсітэта, уладальніку маёнткаў

у Мікулічах і Негарэлым у прыватнасці.

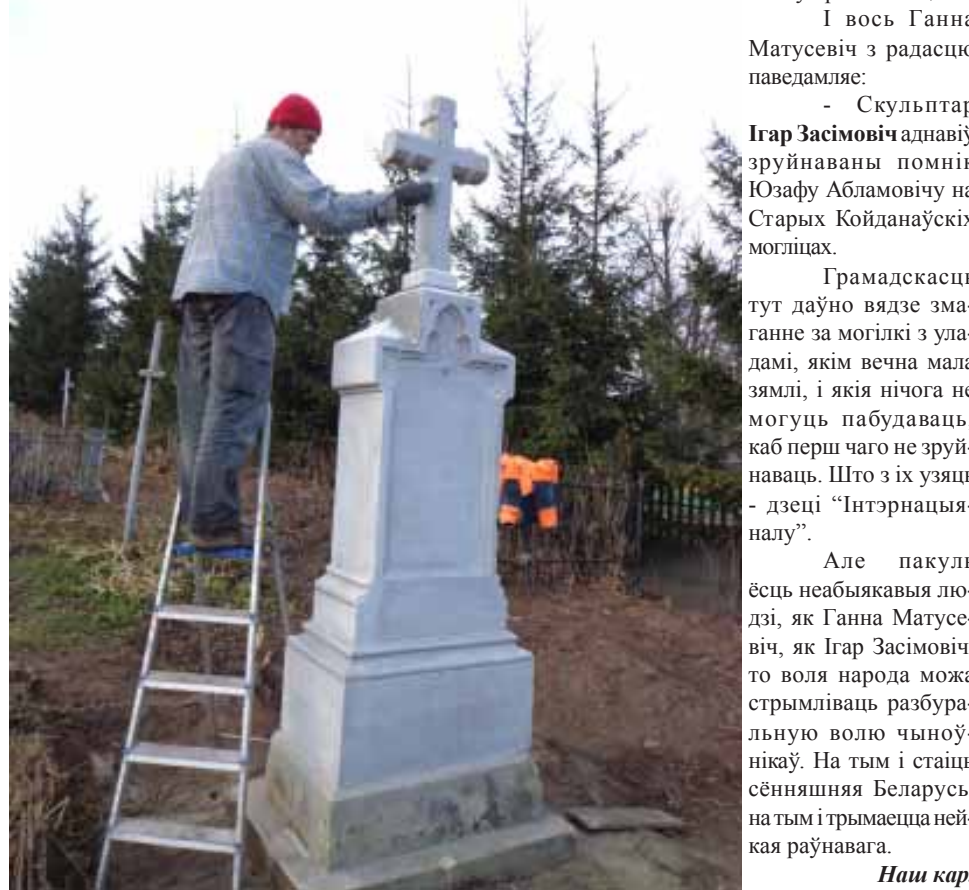
І вось Ганна Матусевіч з радасцю паведамляе:

- Скульптар **Ігар Засімовіч** аднавіў зруйнаваны помнік Юзафу Абламовічу на Старых Койданаўскіх могілках.

Грамадскасць тут даўно вядзе змаганне за могілкі з уладамі, якім вечна мала зямлі, і якія нічога не могуць пабудаваць, каб перш чаго не зруйнаваць. Што з іх узяць - дзеці "Інтэрнацыяналу".

Але пакуль ёсць неабыякавыя людзі, як Ганна Матусевіч, як Ігар Засімовіч, то воля народа можа стрымліваць разбуральную волю чыноўнікаў. На тым і стаіць сённяшняя Беларусь, на тым і трываеца нейкая раўнавага.

Наш кар.

Літаратурная спадчына і сям'я Івана Навуменкі

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 7.)

У Германіі, пакуль я выступала на адным з кангрэсаў, мой муж Віктар Пятровіч (а ён у мяне хірург) пайшоў наведаць медыцынскую выставу і здзівіўся: стаяць два тамы, тоўстыя як біблія, дзе апісана, што можна рабіць па хірургіі слёзных шляхоў. Гэта найювельнейшая праца! Мы нават не заўважаем, калі ў нас парадак са слязой. А калі яна ўвесь час ідзе на шчаку? Калі нешта зарасло, нешта звузіла-

тэорыі музыкі Усерасійскай Акадэміі музыкі імя Гнесіных. Там яна вучылася, выйшла замуж за аднакурсніка і застаўся ў Маскве. У дзяцінстве яна часта грала на фартэпіяна і суседзям было міла слухаць яе музыку. Калі яна паступіла ў Гнесінку, Вячаслаў Уладзіміравіч Адамчык казаў маёй маці: "Ядвіга Паўлаўна, я так прыювельнейшая праца! Мы нават не заўважаем, калі ў нас парадак са слязой. А калі яна ўвесь час ідзе на шчаку? Калі нешта зарасло, нешта звузіла-

ся, ці гнойнае запаленне ў носе і гэтак далей... Я прывезла атласы на нямецкай мове, як рабіць аперацыі, якія ёсць падыходы, цэлы том па тэрапіі хвароб вока.

- Ці ёсць у Вас паслядоўнікі, вучні?

- Кафедра - вялікая педагагічная адказнасць. За 27 гадоў працы выкладчыка я зацікавіла шмат студэнтаў, якія сталі афтальмолагамі. І ў Менскай абласной бальніцы, і ў 10-тай клініцы, і сярод замежнікаў ёсць мае былыя студэнты. Клінічны ардынатар-ліванец працуе ў Парыжы. Нядаўна адбылася канферэнцыя, прысвечаная юбілею нашай кафедры, і ў зале сядзела вельмі шмат тых, каго я некалі вучыла, заахочвала ісці на гурток, і мне было вельмі прыемна. Але большасць маіх студэнтаў - дзяўчаты.

- Ад чаго залежыць добры зрок, як яго захаваць?

- Усё мае спадчыны характар. Касавокасць заўсёды перадаецца, ёсць спадчынная катаракта, глаўкома. Важна, каб было добрае харчаванне ў дзяцінстве і не было запар сур'езных хваробаў: свінкі, адра ці іншага. Патрэбны добры сон, захаванне адпачынку. Не трэба падымаць цяжар, варта берагчыся ад інфекцыі.

- Чым адметны лёс іншых дзяцей з сям'і Навуменкаў?

- Мая сястра Тацяна Іванаўна - доктар мастацтвазнаўства, загадчыца кафедры

дае пярком, піша кнігі. Кожнае лета яна праводзіць на лецішчы на Лысай гары.

Брат Павел Іванавіч Навуменка - кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускай літаратуры і культуры БДУ, усё ведае пра нашага бацьку, чытае лекцыі, яго любяць студэнты, і яшчэ ён мае свой бізнэс. Да канферэнцыі ён падрыхтаваў даклад: "Літаратурная спадчына Івана Навуменкі. Погляд з пазіцыі сучаснасці".

- Зараз Вы маеце больш часу для літаратуры?

- Пайшла на пенсію, каб быць вольным чалавекам, перачытаць кнігі. Мы з мужам летам перачыталі дзённікі Нагібіна 1994 года выдання, Іраклія Андронікава ўспаміны, жонкі Мандэльштама, жонкі Сяргея Абрамцава, беларускія часопісы.

- Шчыры Вам дзякуй ад чытачоў і Ваших пацыентаў!

Гутарыла
Эла Дзвінская.

На здымках:

1. Валянціна Быкава і Валерыя Навуменка
2. Іван Якаўлевіч і Ядвіга Паўлаўна Навуменкі.
3. Валерыя, Тацяна і Павел Навуменкі
4. Сцяпан Александровіч, Іван Навуменка і Алег Лойка на кафедры беларускай літаратуры БДУ

Фота з сямейнага архіва.

З "Вожыкам" па жыцці

Надышлі доўгія цёмныя асеннія вечары. Дасведчаная людзі раяць, што лепш цікава правесці вечар з любімымі кнігамі ці газетамі, часопісамі ў руках. Тэлебачанне, асабліва расійскае, прапагандае галоўным чынам гвалт і вялікадзяржаўны шавінізм, таму я яго амаль не гляджу. Для мяне найлепшым правядзеннем часу з'яўляецца чытанне любімых газет: "Нашага слова", "Краязнаўчай газеты", якія я безупынна выпісваю і чытаю вось ужо 10 год. У апошнія гады пачаў выпісваць і чытаць цікавы штотыднёвік "Новы час". Цікавыя матэрыялы можна знайсці і ў старэйшым беларускамоўным выданні - газете "Звязда": гэта матэрыялы пад рубрыкамі "Ігуменскі тракт", "Жырандоля"... Апошнія два гады ў мяне з'явілася цяга пачытаць нешта вясёлае, бо надта ж шмат у нашым жыцці адмоўных эмоцый, і я выбраў для чытання папулярны ва ўсе часы вясёлы часопіс сатыры і гумару "Вожык", тым больш, што галоўны рэдактар часопіса Юлія Зарэцкая ўжо неаднаразова наведвала Дзяржыншчыну, сустракалася з чытачамі раёна і горада. А маючы вясёлы, добры характар, яна змагла папоўніць шэрагі паклоннікаў часопіса. А зусім нядаўна яна прыхала ў г. Дзяржынск ужо не адна, а ў суправаджэнні вядомага беларускага пісьменніка, былога галоўнага рэдактара "Вожыка" Уладзіміра Саламаха і сталага мастака - карыкатурыста "Вожыка" Сяргея Волкава. У дзіцячым аб'екце цэнтральнай раённай бібліятэкі гасцей чакала ўжо каля 40 вучняў і настаўнікаў дзяржынскай беларускай гімназіі. Сустрэчу адкрыла дырэктар бібліятэкі Валянціна Клімовіч, а Юлія Зарэцкая прадставіла дзецям сваіх калег па працы. Адбылася цікавая гутарка: вучні даведаліся, што Уладзімір Саламаха шмат піша і для дзяцей, паводле яго сцэнарыяў зняты шэраг мультыплікацыйных фільмаў. А мастак

Сяргей Волкаў больш за 30 год супрацоўнічаў з дзіцячым часопісам "Вясёлка" і праілюстравана больш за 300 дзіцячых кніг, і ў кожнай ад 50 да трохсот малюнкаў. І зараз, калі мастак ужо на адпачынку, шмат яго вясёлых малюнкаў можна сустрэць на старонках часопіса. Не абышлася сустрэча і без прыемных сюрпрызаў: мастак літаральна за некалькі хвілін намаляваў на вялікім аркушы ватмана выяву стылізаванага вожыка, і ўсе прысутныя на гэтым малюнку майстра пакінулі свае аўтографы. Малюнак Сяргей Волкаў падарыў бібліятэцы. Напрыканцы сустрэчы дзеці атрымалі ад гасцей у падарунак часопісы "Вожык", а Уладзімір Саламаха падарыў бібліятэцы свае кнігі. Затым гасцей чакала сустрэча з дарослымі прыхільнікамі "Вожыка", сярод якіх было шмат загадчыкаў вясковых бібліятэк Дзяржыншчыны. Ладзілася гэтая сустрэча пад дэвізам "З "Вожыкам" па жыцці", і галоўная ўвага на ёй была ўдзелена мастаку Сяргею Волкаву, заслужанаму дзеячу мастацтва Беларусі, прадстаўніку знакамітай творчай дынастыі. Яго дзед, народны мастак Беларусі, прафесар Валянцін Волкаў, кіраваў кафедрай малюнка ў Беларускай тэатральна-масціцкім інстытуце (цяпер Акадэмія мастацтва). Бацька. Анатолий Волкаў, вядомы беларускі карыкатурыст і ілюстратар, пачаў працаваць у "Вожыку" яшчэ ў далёкім 1944 годзе, калі часопіс выходзіў як сатырычны плакат пад назвай "Раздавім фашысцкую гадзіну". Прадаўжальнік справы дзеда і бацькі, Сяргей Волкаў прыйшоў у мастацтва на пачатку 1960-х гадоў; першы яго малюнак з'явіўся ў "Вожыку", калі яму было 19 год, і калі ён быў студэнтам Менскага мастацкага вучылішча. Мастак раскажаў, што тры гады служыў у шэрагах Савецкай Арміі, а потым была вучоба ў тэатральна-мас-

ціцкім інстытуце. І вось на працягу ўжо каля 30 гадоў яго вострыя малюны ўпрыгожваюць старонкі "Вожыка". У памяшканні, дзе праходзіла сустрэча, былі развешаны каля 30 плакатаў, на якіх былі змешчаны карыкатуры С. Волкава, надрукаваныя ў "Вожыку" з 1971 года. Сяргей Волкаў вядомы не толькі як карыкатурыст, але і як цудоўны графік, партрэт. У апошні час ён намаляваў алоўкам шэраг жаночых партрэтаў, з якіх заслгоўвае ўвагі трыпціх "Ева". Калі чаляк таленавіты, ён таленавіты ва ўсім. І гэты сапраўды так. Уладзімір Саламаха дапоўніў Сяргея Волкава, што той з'яўляецца яшчэ і паэтам; летась яго прынялі ў Саюз пісьменнікаў Беларусі. Сёння мастацкім почыркам свайго дзядулі Сяргея цікавіцца і ўнук Фёдар.

ліцы знайшла пачэснае месца нядаўна выйшаўшая кніга аповяцей Юліі Зарэцкай "Суседзі", у якой яна з мяккім гумарам апісвае сваіх суседзяў, аднавяскоўцаў з старажытнай вёскі Дунілавічы, што на Пастаўшчыне. Гумар, мяккі беларускі характар галоўны рэдактар атрымала ў спадчыну ад сваіх бацькоў, краязнаўца, даследчыка роднага краю Франца Ігнатавіча Хоміча і яго жонкі Галіны Ігнатаўны, з якімі мне пашанцавала пазнаёміцца. Але гэта іншая гамонка. У тым, што наладзіліся добрыя сяброўскія сувязі з "Вожыкам", маюць адносіны і паэты дзяржынскага літаратурнага аб'яднання "Выток": гэта Антон Анісімовіч, Рэгіна Рэўтовіч, Ядвіга Доўнар, Уладзімір Шымановіч, малдаванін Васіль Семянюк, Людміла Круглік. Іхнія байкі і

А гэта значыць, што дынастыя мастакоў Волкавых будзе працягнута. Гэтая творчая сустрэча была вельмі карыснай і для гасцей, і для жыхароў Дзяржыншчыны. Хочацца адзначыць, што большасць вечарын, сустрэч чытачоў Дзяржыншчыны з вядомымі людзьмі, якія адбываюцца ў Дзяржынскай раённай бібліятэцы, праходзяць выключна на нашай цудоўнай, роднай, мілагучнай беларускай мове. Што вельмі радуе! І ў гэтым вялікая заслуга дырэктара бібліятэкі Валянціны Клімовіч і калектыва супрацоўнікаў бібліятэкі. Дарэчы, на маёй кніжнай па-

гумарэскі друкое не толькі мясцовая раённая газета "Узвышша", а таксама часопіс "Вожык" і іншыя беларускамоўныя выданні. Магчыма, вясёлыя байкі гэтых дзяржынскіх паэтаў трапяць у хуткім часе і на старонкі "Нашага слова". А чаму б і не? Мудрая прымаўка сведчыць: смех - справа сур'езная. І гэты сапраўды так!

Лявон Целеш.

Фотаздымкі: У час сустрэчы дарослых з "вожыкаўцамі". Дзеці ставяць аўтографы на малюнак С. Волкава. Дзеці і "вожыкаўцы".

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцюк, Алег Трусаў, Дзясніс Тушыньскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 10.11.2014 г. у 10.00. Замова № 2851.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 8750 руб., 3 мес. - 26250 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даліна.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslowa@tut.by